

Új művel gazdagodott a könyvtáros szakirodalom

V. N. Gyenyiszjev: *A TÖMEGKÖNYVTAR MUNKÁJA* (Művelt Nép Könyvkiadó)

A könyv magyarnyelvű fordításához a Népművelési Minisztérium Könyvtár Osztálya írt előszót. Az előszó elmondja, hogy a könyv kiadását könyvtáraink gyors fejlődése tette szükségessé: Az egyre tömegesebbé váló olvasók mind nagyobb és nagyobb igényeket támasztanak a könyvtárosokkal szemben; e könyv viszonylag gyorsan megantúzza könyvtárosainkat munkájuk legszükségesebb ismereteire; ezen túlmenően alkalmas arra, hogy mind a Pedagógiai Főiskolán, mind az ez évben meginduló könyvtáros gimnázumban a könyvtárosképzésnek elengedhetetlen segédeszköze legyen, és magasabb színvonalra emelje a könyvtárban oktatását; alkalmas arra is, hogy tudományos könyvtárosainkkal megértesse: niunkájukkal az egész dolgozó nép érdekeit kell szolgálniok; Gyenyiszjev könyve megismerteti magyar olvasóit a szovjet könyvtárosok, a szovjet könyvtártudomány legjobb- ban bevált módszereivel, tapasztalataival.

Ez valóban így van. Gyenyiszjev könyve tankönyv és egyben kézikönyv. Tartalmában, szellemében és előadásmódjában szocialista. Nemcsak tudást ad, az ismereteknek nemcsak egy bizonyos mennyiségét közvetíti tanulmányozójához, nemcsak arra tanít meg: mit és hogyan kell elvégezni, hanem arra is, hogy miért. És még ennél is többet tesz. Nevel. Megszeretteteti a könyvtárossal hivatását, megszeretteteti magukat a könyveket — és ami ennél is fontosabb — ráneveli a könyvtárost a nép szíves szolgálatára. Gyenyiszjev tudja: ha ezt nem tenné, értéktelen és halott lenne minden tudás, amit nyújt. Könyvét ez a nevelő ereje teszi — más erényei mellett — szocialista tankönyvvé.

»A tömegkönyvtár munkája« szorosan véve csak két könyvtártípus munkájával foglal- kozik: a községi és a járási népkönyvtárával. Ezek vezetéséhez szükséges ismereteket nyújtja: Beszél szervezetükről, könyvtármányuk összetételéről, gyarapodásáról, tanul- mányozásáról, a könyvek könyvtári használatra való előkészítéséről, feidolgozásáról, rak- tározásáról, a kölcsönzésről, az olvasótermi munkáról, a könyvtár propaganda, tájékoztató- és tömegnevelő munkájáról, vándorkönyvtárak szervezéséről, a könyvtárközi kölcsön- zésről, e könyvtárak munkatervének, költségvetésének és jelentésének elkészítéséről.

E felsorolásból úgy tűnhet, hogy Gyenyiszjev könyve a tömegkönyvtárak technikájára: tanít meg, vagy legalább is elsősorban arra. De ez nem áll. A könyvből valóban elsajá- títható a szükséges technika, méghozzá könnyen. De ez a műnek csak egyik o. dala. Gyenyiszjev — ha a könyvtáros munkájának bármilyen apró kis technikai részletéről beszél is — sohasem téveszti szem elől a könyvtármunka alapvető célját: az olvasók szolgálatát, azt, hogy a szovjet könyvtárak a szocialista kultúra forrásai, Lenin és Sztálin hatalmas eszméinek közvetítői, a párt és a kormány hű segítói a dolgozók kommu- nista nevelésében. Sohasem téveszti szem elől azt, hogy a szovjet könyvtárosok a haladás ügyét szolgálják, a békéért, a demokráciáért, a szocializmusért, az emberiség ragyogó jövő- jéért és igazi boldogságáért harcolnak. Gyenyiszjev művének célja erre a harcra felfegy- verezni a könyvtárosokat. Ezt a célt nem a technikai ismeretek közé biggyesztett frázisok- kal kísérelti meg elérni, hanem műve felépítésével, szerkezetével, anyagának tárgyalási módszerével és — legfőképpen — a mű tartalmával.

Mondottuk, hogy Gyenyiszjev a könyvtártudománynak, a szerteágazó könyvtármun- kának csak egy — alapvetően fontos — részletével ismertet meg. Nem akar egyszerre mindent nyújtani: könyvtártörténetet, könyvtárelméletet, a tudományos könyvtárak szerve- zetét, felépítését, technikáját, stb.-t, stb.-t előadni. Tudja azt, hogy az a. apos megismer- tetéshez tárgyát el kell különítenie a környező témáktól, mert ha mindent egyszerre akar niarkolni, keveset, vagy semmit sem fog. De tudja azt is, hogy szorosan veit tárgyat be- kell illesztenie az egészbe, meg kell határoznia helyét, feladatát és szerepét. Ezt teszi a bevezetésben: rámutat, hogy a tömegkönyvtár a szocialista kultúra forrása, áttekintést nyújt arról, hogyan építették ki a Szovjetunióban Lenin útmutatásai alapján a könyvtá- rak há. o. zalát, miként fejlődött tartalmilag a könyvtárosok munkája, megismerteti a szovjet könyvtárügy szervezetével és irányításával. Módszere már ebben, a mindössze tizenöt oldalra terjedő, bevezetésben is figyelemreméltó. Megmutatja, hogy a szovjet könyvtárak szervezeti formái hűen tükrözik munkájuk eszmei tartalmát, megmutatja, hogy a szovjet könyvtárak fejlődését, a könyvtárhálózat kiépítését mindig a legfőbb cél: a dolgozók szol- gálatá — irányította. Megmutatja azt is, hogy az egész könyvtárügy szervezete, irányí- tása épúgy, mint az egyes könyvtárak és könyvtárosok működése milyen komoly módon támogalta a szocializmus felépítését, a szovjet haza megvédését és támogatja ma a kom- munizmus építését.

Ez a módszere, hogy a tényeknek mindjárt az okát és o. elj. at is feltárja, eredményezi azt, hogy könyve nem válik sem adathalmazzá, sem szabálygyűjteménnyé. Ez okozza azt, hogy a közötti adatok és szabályok könnyen — szinte első olvasásra — megragadnak

az ember fejében. Ebből a módszerből származik nevelő ereje is: olvasóit a lényeg meg-
látására ösztönzi.

Gyenyiszjev könyvének felépítése, anyagának beosztása rendszerességre nevel. A mű az alapvetőből indul ki. Első fejezetében nagy vonalakban ismerteti a tömegkönyvtári munka szervezetét — azt, hogy ez a szervezet milyen főfeladatok megoldására jött létre. A következő fejezetekben az itt közölt ismereteket tagítja, részletezi a könyvtári munka egymást követő fázisainak sorrendjében. A szabályokhoz mindjárt gyakorlati példákat is közli. Ezek nemcsak a szabály használatára tanítanak meg, hanem meg is győznek helyességéről. A könyvtári munka színvonalát emelő különböző segédeszközöket irodalom-jegyzékeket, bibliográfiákat, kézikönyveket nem külön ismerteti, hanem mindig abban a fejezetben, amelyhez szervesen hozzátartoznak.

»A tömegkönyvtár munkája« minden fejezete, szakasza, bekezdése az olvasót tartja szem előtt, akkor is, ha a leírózásról, a raktár berendezéséről, vagy akár az állomány ellenőrzéséről beszél; a könyv második felében azonban természetesen még jobban előtérbe kerül az olvasó. A VII. fejezet a kölcsönzési és olvasótermi munkával foglalkozik. Természetesen az olvasók és a kölcsönzött művek nyilvántartására, a törzslapok, könyvkártyák és egyéb szükséges nyomtatványok kitöltésére és kezelésére is megtanít. A lényege azonban nem ez, hanem az, hogy megtanítja a könyvtárost arra, hogyan ismerje meg az olvasóit, hogyan tanulmányozza az olvasók egyes meghatározott csoportjait, miként ismerheti meg igényeiket, hogyan elégítheti ki őket, milyen módszerekkel irányíthatja olvasásukat, fejlődésüket.

A VIII. fejezet a könyvtár tájékoztató szolgálatáról szól. Beszél ennek a munkának a feladatairól, a bibliográfiái tájékoztató szolgálat megszervezéséről, részletesen ismerteti az ehhez a munkához nélkülözhetetlen kiadványokat, bibliográfiákat, majd a különböző módszereket. Példákon mutatja be hogyan kell szóbeli, írásbeli tájékoztatást nyújtani, milyen figyelő szolgálatot kell szervezni és milyen ajánló irodalmi jegyzékeket kell készíteni.

Tájékoztató, felvilágosító szolgálat — ha primitív fokon is — a burzsoá könyvtárakban is van, de a burzsoá könyvtárra a tömegektől való elzárkózás jellemző, a szocialista könyvtár pedig elébe megy az olvasóknak: propagandát fejt ki és tömegnevelő munkát végez. Erről beszél a IX. fejezet. Megtanít újságírókatok, könyvkiállítások, könyvtári plakátok készítésére, könyvismertető előadások, olvasóórák, irodalmi estek és olvasó-konferenciák szervezésére és tartására. Nemesak az általános módszerekkel ismertet meg, hanem konkrét témákat is ajánl; példákat ad könyvkiállítások, könyvszemlék megrendezéséhez; meghatározott művön mutatja be egy olvasó-ankét levezetését stb., stb.

Ugy gondoljuk, hogy a könyv tartalmának és módszereinek ez a rövid ismertetése is meggyőz arról, hogy Gyenyiszjev könyvét nemcsak a falusi, járási és megyei könyvtárosok tanulmányozhatják haszonnal. A könyvben elmondottakat az üzemi könyvtárak is alkalmazhatják — úgyiszólván módosítás nélkül. A könyvet tudományos könyvtárainkban dolgozóknak is tanulmányozniuk kell; egyrészt sok hasznos tartalmat, ami nagy könyvtárainkban is hasznosítható — különösen az olvasókkal való foglalkozás módszereit; másrészt megismerteti őket a tömegkönyvtárak munkájával — ami nélkül nem lehetnek segítségére a kisebb könyvtáraknak; végül föltárja számukra is a könyvtári munka lényegét. Igen nagy hasznát vehetik Gyenyiszjev könyvének a könyvtárosképzésünkben dolgozók. Nemesak komoly ismeretanyagot ad számukra, hanem szocialista szellemével, felépítésével, előadási módszerével példát nyújt egy jó könyvtárban megszerkesztésére és megírására.

*

A könyv magyar fordítása, és kiadása általában jó. A fordítók (Komlós Imréné, Papp Simon és Sebestyén Gézáné) gördülékeny, közérthető, szabatos magyar nyelven adták vissza Gyenyiszjev szövegét. Itt-ott azonban túlzott precizitással jártak el, szolgáiban fordítottak. Például: a 75. oldalon csoportos leltárt írnak és még zárójelben sem jegyzik meg, hogy ez: nálunk általában állomány napló-nak nevezik; a »Könyvtári szakkifejezések«-ben gyakran semmitmondóan fordítanak le terminus technikusokat: például meg kellene magyarázni, hogy »beszélgetés a könyvekről« nem akármilyen beszélgetést jelent, hanem egy bibliográfia fajtát, a vezérszókatalógus-nál helyes lenne felhívni a figyelmet arra, hogy ezt nálunk általában tárgyszó-katalógusnak nevezik, helytelen a »csititeljszkaja konferenciája« kifejezést anként-tal fordítani, különösen akkor, ha 207. oldalon a szövegben olvasó-konferenciaként szerepel, stb. Általában az egyes szakkifejezések bővebb magyarázatot igényeltek volna. Nemcsak az érthetőséget nehezíti meg, de komikus is az eljárás, hogy a betűrendi jel magyarázatánál a könyvcímet, amiből a betűjelet veszik, magyarrá fordítják, de magát a betűjelet nem, pl. »Állam és forradalom« G72, vagy »A könyvtári technika minimuma a népkönyvtárakban« M62 (a »Minimum« szó alapján). Hasonló ehhez, amikor azt írják, hogy a gyermekirodalmat megkülönböz-

tetésül »D« betűvel jelezzük. Helytelen Lenin 1905-ben megjelent cikkét »A pártszervezet és a pártos irodalom«-nak fordítani, amikor ez a magyar kiadványokban »Pártszervezet és pártirodalom« címmel szerepel. A 128. oldalon az egyik ábra: »Kétoldalas könyv-állvány« mást ábrázol, mint amit általában ezen értünk és mint amit Gyeniszjev is leír. A könyvcímek fordításai sem pontosak minden esetben. Ezek apró hibák, de egy könyvtárügyi kiadványban nem volna szabad elfordulniok.

Helyes lett volna a könyv fordítását függelékkal ellátni. Ez a függelék közölhette volna, hogy könyvtári technikánk és módszereink mennyiben térnek el a szovjetől; ez adhatott volna rövid áttekintést a magyar könyvtárügy fejlődéséről, a mi könyvtárhálózatunkról; arról, hogy eddig mit és mennyit tettünk át a szovjet módszerekből, tapasztalatokból; ez a függelék hozhatta volna azokat a bibliográfiákat, tájékoztatókat és egyéb segédesszközöket, amelyek már a magyar könyvtárosok rendelkezésére állanak; ez tájékoztathatott volna — mint ahogy Gyeniszjev szovjet viszonylatban teszi — az előfizetendő folyóiratokról, könyvtáraink fejlesztési tervéről, azokról a magyar művekről, amelyeket különböző formákban propagálni kell stb. Egy ilyen függelékkal a kiadvány könyvtárosképzésünknek nemcsak segédkönyvéül, de tankönyvéül is szolgálhatott volna. Hisz ilyen tankönyvre égető szükségünk van.

ZOLNAY VILMOS

Felolvasások a cséplőgép mellett

A nyári mezőgazdasági munkák idején a legfontosabb feladatok egyike a napi sajtó eljuttatása a munkacsapatokhoz. A cséplőgépeknel kora hajnaltól késő estig tart a munka és rövid pihenőiken a dolgozók nem olvasnak újságot. A könyvtáros feladata, hogy olvasson, vagy megfelelő aktívával olvastasson fel a dolgozóknak. Nyerje meg erre a munkára a cséplési ellenőrt!

Mi már az elmúlt évben is végeztünk ilyen munkát. Széles aktívahálózat szükséges ahhoz, hogy a könyvtár megoldhassa az ilyen feladatot. Az aktívák azok, akik eljuttatják a napi sajtót a munkahelyekre. Nagyon fontos, hogy akit erre kiszemelünk, jól olvasson, mert különben nem tudja összefogni a dolgozókat. Legjobban megfelel a felolvasásra az ebéd-szünet ideje. A mi járási könyvtárunk állandóan rendelkezik 4—5 olyan aktívával, akik rendszeresen járják a munkacsapatokat. Tartottunk szépirodalmi könyvekből is felolvasásokat és hogy mennyire értékeltek a dolgozók ezt a munkát, bizonyítja az, hogy *már most érdeklődtek, lesz-e az idén is felolvasás?*

Még lehet és meg is kell szervezni és a gépállomásokkal előre meg kell beszélni, kik lesznek a cséplőgép-felelősök és jóelőre fel kell hívni a figyelmüket, hogy meg ne feledkezzenek a napi sajtóról. Felvetődik a kérdés, hogy mily módon biztosítsa a könyvtár minden munkacsapat részére az újságot, hiszen a könyvtár részére nem jár annyi példányban, amennyire szükség van. Nálunk ezt a kérdést a pártszervezet oldotta meg.

Ahol húzamosabb ideig működik a gép — de máshol is! — ott húsz-huszonöt kötetből álló brigádkönyvtárat kell létesíteni. Ez arra jó, hogy az úgynevezett

»forgó emberek« akik két mázsálás között váltják egymást, a brigádládjából megfelelő könyvet kiválasztva, olvasással töltsék pihenő idejüket. Természetesen, idejében és megfelelő módon tudatosítani kell, hogy mire való a brigád-könyvláda. Igyekezünk ezt nemcsak a járási székhelyen, hanem a könyvtárhoz tartozó más községekben is megvalósítani. Sikerült is nem egy helyen, mint például Bihartordán, Derecskén, Furtán, Kismarján, Pocsajban, Cirkópusztán.

Nagyon jól kihasználható a kedvezőtlen időjárás okozta munkaszünet is az olvasatásra. Eső idején rendszerint fedél alá húzódnak a dolgozók. A könyvtáros feladata, hogy aktíváival az ilyen kényszerű munkaszünetet használja ki arra, hogy könyvet, újságot adjon a dolgozók kezébe, vagy olvasson fel nekik. Ha szükséges, a brigádláda anyagát cserélje ki, frissítse fel olyan könyvekkel, amelyeket a dolgozók keresnek, vagy még nem olvastak.

Hasznosítható a könyvtáros szempontjából a magyar embernek az a szokása is, hogy a nyári időben a kapu elé kiülve beszélgetéssel, »politizálással«, »tanyázással« tölti a vasárnap délutánt. Felvetődik azonban a kérdés, hogy egy-egy faluban levő 30—40 ilyen kapuelőtti tanyázást hogyan látogasson meg a könyvtáros; illetve az aktíva. Rossz munkát végezne az, aki mindet fel akarná keresni egy napon. Inkább egyet, de ott lelkiismeretes, odaadó munkát végezzon. A következő vasárnapra maradjon a másik és a következőre a harmadik. Utca szerint vagy kerületenként lehet és kell is megszervezni az ilyen látogatásokat.

NAGY LAJOS
a berettyóújfalusi Járási Könyvtár
vezetője